

Küberkiusamine II: KUIDAS TULLA TOIME KÜBERKIUSAMISEGA

Aeg: 45 -90 minutit
Õpilaste vanus: 5.-7. klass

Soovitame eelnevalt tutvuda tunnikavaga „Küberkiusamine I“.

Taustainfo:

Eestis on kõige ulatuslikumalt laste internetikasutamist uuritud EU Kids Online uuringute raames. Kõige viimasem taoline uuring viidi läbi 2018. aastal. Uuringu raames intervjueriti Eestis 1020 9-17-aastast last, kes kasutavad internetti, lisaks iga lapse ühte vanemat.

23% küsitluses osalenud lastest on viimase 12 kuu jooksul kogenud kiusamist, neist 67% on kiusamist kogenud just võrgumaailmas. Küberkiusamine võib avalduda mitmel moel. 58% kiusatud lastest on saanud vastikuid ja solvavaid sõnumeid. Mõni laps on puutunud kokku ka suhtlusest kõrvalejätmise, ähvarduste ja muu solvanguga. Lapsed, kes on kogenud küberkiusamist, on juhtumist rääkinud eelkõige vanematele (33%) ja sõpradele (32%); õpetajate ja teiste poole pööratakse vähem. Kahjuks hoiavad lapsed sellised negatiivsed kogemused tihti ka enda teada (36%).

Märkimisväärselt suur on nende laste hulk, kes on viimase 12 kuu jooksul küberkiusamist pealt näinud (40%). Küberkiusamise pealtnägijad on vanemate laste seas rohkem. Näiteks 11-12-aastastest lastest väitis 31%, et on sellist olukorda pealt näinud, samal ajal kui 15-17-aastaste seas oli neid 46%.

Küberkiusamisele on võimalik reageerida erinevalt, näiteks aidates või olukorda ignoreerides. Vanuselisi ega soolisi erinevusi selles küsimuses polnud, küll aga torkas silma see, et vene lapsed aitavad kannatanuid palju rohkem kui eesti lapsed – eesti lastest püüdis kannatanut aidata 40%, vene lastest 63%.

Allikas: https://sisu.ut.ee/sites/default/files/euko/files/eu_kids_online_eesti_2018_raport.pdf.

Politsei soovitused küberkiusamise tõkestamiseks:

- suhtluskanalites blokeeri kiusaja. Kui keegi saadab sulle mõnes virtuaalses suhtluskanalis (Messenger, Facebook jne) mõnitava ja halvustava sisuga sõnumeid ja teateid, siis blokeeri teadete saatja;
- kopeeri halvustava sisuga teated, et neid vajaduse korral saaks hiljem kasutada kriminaalasjas tõenditena;
- suhtlusportaalides lõpeta kiusaja tegevus. Selleks teavita portaali pidajat kiusaja tegevusest (report).

Allikas: <https://www2.politsei.ee/et/nouanded/noorele/kuberkiusamine/>

NÕU JA ABI SAAB:

LASTEABI

24/7 töötav telefon 116111

Chat – www.lasteabi.ee lehel

Skype – Lasteabi_116111

Kiri – info@lasteabi.ee

veebikonstaabel

ANDERO SEPP

Facebook: Veebikonstaabel Andero

E-mail: andero.sepp@politsei.ee

JANA FROLOVA

Facebook: Veebikonstaabel Jana

VK: yana frolova veebikonstaabel

Odnoklassniki: Яна Фролова

E-mail: jana.frolova@politsei.ee

VILLE RÄNIK

Facebook: Veebikonstaabel Ville

E-mail: ville.ranik@politsei.ee

TARGALT INTERNETIS

<http://noor.targaltinternetis.ee/>

Tunni eesmärgid:

- Õpilane mõistab küberkiusamise teemaikat.
- Õpilane teab, kuidas ja kes saab teda kiusamise korral aidata.
- Õpilane teab, kuidas tema saab aidata, kui märkab küberkiusamist.

Vahendid: arvuti, internet animafilmi näitamiseks, töölehed igale õpilasele, rühmatöö paber, kirjutusvahendid

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
Sissejuhatus	15 min	• Alustuseks vaadake videot „Suurim julgus“ https://www.youtube.com/watch?v=SdAZX_FZmNI. • Arutlege õpilastega, mida saab teha, kui keegi (ise või keegi teine) peaks langema küberkiusamise ohvriks ning mida teha, et internetis kiusamist vähem oleks. • Õpetaja tutvustab teemat lähtudes tunnikava taustainfost.
PÕHIOOSA	25 min	RÜHMATÖÖ VÕI ARUTELU KLASSIGA • Õpilased jaotatakse 4-5liikmelisteks rühmadeks. Iga rühm saab töölehe artikliga. Rühma liikmed tutvuvad sellega ja lisavad kirjalikke kommentaare. Nooremaid lapsi võib abistada lisaküsimustega. Arutelu kahes liinis: 1) mida arvad sellest juhtumist -kui reaalne see on meie koolis, kuidas hindad õpilaste käitumist oma kaaslase suhtes, kas sellel teol võib olla õigustus jne; 2) mida arvad selle juhtumi lahendamises, kuidas kool käitus, mida teie oleks võinud teisiti teha, kuidas teisiti sellist olukorda lahendada. Õpilased kirjutavad artiklist välja, mida samm-sammult tuleb teha, kui küberkiusamine aset leiab.
KOKKUVÕTE	5 min	RÜHMATÖÖ ETTEKANNE Kodune töö – otsi Facebookist üles veebikonstaabel. Tutvu tema kontoga ja kui soovid, siis lisa ta sõbraks. Nii saad vajadusel head nõu ja abi.

LISATEGEVUS:

Kaardimäng „Suurim julgus“. Mängu eesmärk on luua arutelusid, milles mängijad leiavad juhtumikaartidel kirjeldatud olukordadele võimalikke lahendusi. Mängujuhiks on õpetaja, kelle ülesandeks on jälgida, et mängujuhistest kinni peetaks. Pärast mängijate valitud lahenduse pakkumist saab mängujuht täiendavalt esile tuua teemasse puutuvaid argumente, fakte, viiteid jne ning algatada ja suunata juhtumipõhiselt laiemat arutelu.

Juhis: https://suurimjulgus.ee/assets/files/Telia_juhis_315x280.pdf

Kaardid: https://suurimjulgus.ee/assets/files/Telia_kaardid_EST_A4_print.pdf

Õpetaja valib eelnevalt välja ühe juhtumi, millega õpilased on tõenäoliselt ühes või teises rollis osalejatena kokku puutunud. Tunnis moodustab õpetaja 5-8 liikmelised rühmad ja tutvustab mängu käiku. Iga grupp tutvustab oma lahenduskaiku.

(Aeg 15 min)

Kommentaari: teiste olukordade lahendamine võib olla jätkutunni ülesanne. Õpetaja võiks eelnevalt välja valida teemad, mis on õpilaste hulgas kõige aktuaalsemad ning neid siis õpilastega nõ läbi mängida. Mängus on ka tühi juhtumikaart, kuhu saab kirja panna näiteks just nende õpilastega juhtunud olukorra, et sellele lahendus leida.

JÄTKUTEGEVUSTE SOOVITUSED:

- Mängida õpilastega läbi kaardimängu „Suurim julgus“ teised juhtumid
- Tunnikava „Privaatsusseadete muutmine suhtlusvõrgustikes“
<https://www.targaltinternetis.ee/wp-content/uploads/2015/12/Tunnikava-Privaatsusseadete-muutmine-sotsiaalv%C3%B5rgustikes.pdf>

Tunnikava on koostatud 2011. aastal Pelgulinna Gümnaasiumi õpetajate Birgy Lorenzi ja Kärt Käeseli poolt projekti „Targalt internetis“ raames ning uuendatud 2019. aasta aprillis projekti „Targalt internetis“ ja „Kiusamisest vabaks!“ meeskonna poolt.

JUHUS

Arvutitund lõppes ja kõik jooksid vahetundi. Renar unustas oma sotsiaalmeedia kontolt välja logida ning arvuti sulgeda. Teet märkas seda ja istus arvuti taha, et saata Renari nime alt välja mõned ebasobiva sisuga teated. Renari sõber sai sellise teate ning andis sellest kohe Renarile teada.

Tegutseja – Teet
Kannataja – Renar

KOOLIKELL

Koolis on kasutusel koolikell, mis mängib märguandeks erinevaid helinaid. Seitsmenda klassi õpilased otsustavad, et teevad sellest helinast kooptia ja mängivad selle enne tunni lõppu õpetajale ette. Õpetaja ei märka viga ning lõpetab tunni varem ära.

Tegutseja – õpilane, kes heli oma seadme ette mängis
Kannataja – õpetaja

PILDISTAMINE JA FILMIMINE

Grupp õpilasi filmib ja teeb pilte vahetunnis toimuvast. Et oleks, mida filmida, võetakse kellegi koridori asetatud kott, visatakse prügikasti ning jäädakse ootama, mis juhtub, kui omanik tuleb ja oma kotti otsima hakkab. Tehtud fotosid ning videoid jagatakse erinevate sotsiaalmeediakanalite kaudu.

Tegutseja – rühm õpilasi, kes pildistab ja filmib
Kannataja – koolikoti omanik

ARVUTIMÄNG

Ants mängib internetis arvutimängu. Mängul on parool. Et saada kiiremini kõrgemale tasemele, peab ta tõmbama lisaprogrammi, mis aitab seda teha. Kahjuks tõmbab ta arvutisse Keyloggeri, mille abiga mängukonto üle võetakse, nii et Ants ei saa enam oma kontosse sisse. Kaduma läheb hulk aega, raha, mängutasemed ja mängus kogutud asjad.

Tegutseja – kräkker
Kannataja – Ants

artikkel

„Ühes Eesti koolis löid varateismelised oma kaaslaste kohta Facebooki vihkamiskommuuni. Asi sai avalikuks tänu lapsevanemale, kelle last kutsuti sellega ühinema. Põhja prefektuuri vanemkommissaar Kristel-Liis Kaunismaa sõnul hakkas kool vihkamiskommuunist teada saades jõuliselt tegutsema.

Loodi nõ kriisikomisjon, pöörduti nõu saamiseks politsei poole, teavitati lastevanemaid. Tegeleti nii kiusajatega kui ka poisiga, kelle kohta kommuun loodi. Politsei käis selle vanuseastme klassides loenguid pidamas. «Lastele tehti selgeks, et veebis pole anonüümsust. Seal oli seltskond lapsi, kes arvasid kuni lõpuni välja, et ükski täiskasvanu ei tea, mida nad veebis teevad,» selgitas Kaunismaa. Ta lisas, et kui lapsed lõpuks aru said, et nende tegevusest ollakse teadlikud, oli see paljude jaoks suur ehmatus.

Politsei soovib küberkiusamise ohvriks langenud laste solvanguid sisaldav lehekülg säilitada, sest nii on politseil olemas tõend, mille alusel asja uurida. Politsei andmetel on enim levinud sellised kiusamise vormid, kus tehakse kiusatava kohta libakonto, pannes sinna üles halvustavat, ebaõiget, tihti ka ebatsensuurset informatsiooni või võetakse üle kiusatava konto. Sellisel puhul peaks Põhja prefektuuri vanemkommissaar Kristel-Liis Kaunismaa sõnul olema esimene asi säilitada see lehekülg või teema. Selleks tuleb eraldi dokumendiks kopeerida konto andmed (kasutajanimi, loomise aeg/sisenemise aeg),

konto juures olnud andmed (telefoninumber, Messengeri aadress jne) ning konto juures olevad materjalid (tekstid, fotod, kuulutused jne). Nii toimides on olemas konkreetsed tõendid, mille alusel politsei saab tööd teha. Kui keegi saab mõnes virtuaalses suhtluskanalis (Messenger, Facebook jne) mõnitava ja halvustava sisuga sõnumeid ja teateid, soovib politsei teadete saatja blokeerida. Suhtlusportaalides saab lõpetada kiusaja tegevuse, teavitades tema tegudest portaali pidajat.

Kriminaalpolitsei vanemkomissaar Anu Baumi sõnul saab Facebookis võõrasse kontosse sissetungimise korral väärkasutamisest teavitada portaalipidajat, kasutades funktsiooni: «Report - This person is pretending to be me». Ta lisas, et alati võib pöörduda politsei veebikonstaabli poole ka Facebookis. Samuti on võimalik saada abi lasteabi telefonilt 116111, mis pakub ka veebinõustamist. Tarku nõuandeid on ka veebilehel www.targaltinternetis.ee. Ka politsei kodulehelt www.politsei.ee võib leida soovitusi, kuidas end internetis ja ka mujal kaitsta.

Allikas: <https://www.postimees.ee/586664/eesti-juhiv-kuberkiusajate-edetabelit>

Mida arvate sellest juhtumist - kui reaalne see on meie koolis, kuidas hindad õpilaste käitumist oma kaaslase suhtes, kas sellel teol võib olla õigustus jne.

Mida arvate selle juhtumi lahendamisesest, kuidas kool käitus, mida teie oleks võinud teisiti teha, kuidas teisiti sellist olukorda lahendada.

Kirjutage artiklist välja, mida samm-sammult tuleb teha, kui küberkiusamine aset leiab.